

ΣΚΙΑ ΕΡΓΟΥ

«Απάνω τους, τὰ σκυλιά!
— Νά τους κάψουμε!
— Νά τους χαλάσουμε!
— Έμπρός!
— Θάνατος! Θάνατος!»

Ὁ ὄχλος ἐμαίνετο. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς φυγῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως, τὴν ὁποίαν προῦκάλεσαν ὁ στρατὸς πυροβολήσας, ὁ ὄχλος ὁ ἄγριος καὶ ἀκατάσχετος ἐπέμενε συμπυκνούμενος, κραυγάζων, ἀπειλῶν. Ὁ λαὸς ὁ φιλήσυχος διελθὼν αἱ ἀρχαὶ ἐφοβήθησαν πανικὸν καὶ ἀπεκρούθησαν καὶ μόνον οἱ ὀλίγοι στρατιῶται, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν φρουρὰν τῆς μικρᾶς πόλεως, περιέκλειον μόλις τὴν ἐβραϊκὴν συνοικίαν, ἀκίνητοι, βλοσυροί, πιστοὶ εἰς τὸ καθῆκον, ἔτοιμοι νὰ ποικρούσωσι διὰ τῆς βίας πᾶσαν νέαν ἐπίθεσιν. Αὐτοὶ δὲν ἔπαιζον... Πρὸ ὀλίγων ἀκόμη στιγμῶν ἔμιλλον ταρταξίαν, μεθυσμένον ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ φανατισμοῦ καὶ ζητοῦντα νὰ εἰσορμήσῃ εἰς τὸ Γιέττο, ἵνα ἐκδικηθῇ κατ' ἀθῶν τὸ ἐν Κερκίρα ἔγκλημα, τὸν ὑπεδέχθησαν διὰ πυροβολισμοῦ. Ἐμειναν τρία πτώματα ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου, ἀλλ' οἱ λοιποὶ, σῶοι καὶ πληγωμένοι, διεσκορπίσθησαν ἄπρακτοι. Τοῦ αἵματος τούτου τοῦ χριστιανικοῦ ὁ ὄχλος ἐζήτει τὴν ἐκδίκησιν.... ἐκδικήσιν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου ἐώρταζε τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην τὸν θάνατον. Ἄλλ' ὥστε ἔγνώριζε πλέον ὅσα τὸν περιέμενον ὑποδοχῆ, ἐμακρόνητο ὅλοσν τῆς στρατιωτικῆς ζώνης, μελετῶν καὶ ἐτοιμαζόμενος νὰ ἐκσπάσῃ κατ' οἰκῶν ἐβραϊκῶν ἄλλων ἐκτὸς τῆς φρουρουμένης συνοικίας, ἐγκαταλελειμμένων ὅλως εἰς τὴν δύναμιν του καὶ εἰς τὴν μανίαν του. Ἦδη ἀντήχουν κραυγαὶ ἄγριαι, ἐξ᾿ ἄλλοι, κραυγαὶ προτροπῆς:

«Σ τοῦ Μέγου! ἔς τοῦ Μέγου!»

— Ναι, ναι!

— Σ τοῦ Μπραχάμη! ἔς τοῦ Μπραχάμη!

— Έμπρός! ἔμπρός!

Καὶ ὁ ὄμιλος, μεγεθνόμενος πάντοτε καὶ συμπυκνούμενος, ἐξεκίνησε κατευθεῖαν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀβραάμ Μέγου, φαινομένην ἤδη ἐκεῖ πρὸς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ ἐν τῷ μέσῳ μικρᾶς τριγωνικῆς πλατείας, ὅπου ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν εἶχε προφθάσει δρομαία καὶ πολυάριθμος προφυλακὴ τῶν ἀγιοπαίδων.

«Ἐλάτ' ἐδῶ! ἐλάτε!» ἔκραζον μιᾶ φωνῇ πρὸς τὸ πλῆθος οἱ μικροὶ δαίμονες, ἀναβάντες

ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων περίξ ὑψομάτων καὶ σείοντες ἐν ἀλαλαγμῷ εἰς τὸν ἀέρα πύλους, ράκη, κλάδους καὶ ρόπαλα, δι' ὧν κατώρθωσαν ἐν τῇ βίᾳ νὰ ὀπλισθῶσι.

Καὶ εἰς ἀπάντησιν ὁ ὄχλος ἐπήρχετο ἀπέναντι ταχύς.

«Ἐρχονται! γρήγορα!»

— Ἄχ, τὸ κομμό... ἀνοίξει τὸ συρτάρι....

— Ὅχι, ὄχι! Δὲν προφτάνουμε τίποτα. Ἐμεῖς νὰ σωθοῦμε μονάχα.

— Ἐλα κατεδαίνετε

— Σούτ, κτυποῦν τὴν πόρτα....»

Καὶ ἡ δυστυχῆς οἰκογένεια, ὁ πατήρ, ἡ σύζυγός του, αἱ δύο θυγατέρες καὶ ὁ μικρὸς υἱός, διωλίσθαινον ἐντρομοὶ καὶ σιγηλοὶ δι' ὀπισθίας τινὸς κλίμακος, ἀφίνοντες τὴν οἰκίαν τῶν ὄλων εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὄχλου, ὁ ὁποῖος ἤρχισεν ἤδη νὰ ἐκδιμάξῃ τὴν θύραν. Αἱ ἄγριαι κραυγαὶ ἀντήχουν ὀμοῦ μὲ τὰ βάρεια κτυπήματα, καὶ αἱ ἀπειλαὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταστροφῆς ἐξήρχοντο ἐκ στηθῶν ἀσθμαίνοντων, πνιγομένων ὑπὸ τῆς προσπάθειάς νὰ τὰς ποικματοποιήσωσιν... Ἡ μικρὰ κλίμαξ τῆς φυγῆς ἔδιδε πρὸς τὴν αὐλήν. Ἡ αὐλὴ ἐσυνόρευε μὲ μίαν ἄλλην. Ἐνα τοῖχον ἔπρεπε νὰ ὑπερπηδήσωσι καὶ θὰ εὐρίσκοντο ταχέως ἡσυχασμένοι ἐντὸς χριστιανικῆς οἰκίας ἐπὶ τοῦ ἄλλου δρόμου. Ἦσαν οἱ ἐγκατόικοι φίλοι τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἑβραίου ἐμπόρου, εἶχον ἐξέλθει εἰς τὴν αὐλήν, ἔτοιμοι νὰ δεχθῶσι τοὺς φυγάδας. Ἐκομίσθη ἡ φροσιτὴ κλίμαξ καὶ ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τοίχου... Ἐλα γογγύρα! Ἡ κυρία Μέγου ἠτοιμάσθη νὰ νέλθῃ πρώτη....

Ἄλλὰ κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν ὁ ὄχλος ἐξεβίασε τὴν θύραν καὶ εἰσώμα εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ κραυγῶν. Ὁ πάταγος ἐπὶ τῶν δαπέδων ἦτο καταθρόνος. Ἦκούσθησαν δύο-τρεις πυροβολισμοὶ μανίας... Ἄ, ἦτο ἀργὰ πλέον νὰ φύγουν, ἀργὰ! Ἄμα ὡς ἐπλησίαζον τὸ παράθυρον τοῦ μαγειρείου, οἱ διώκται θὰ τοὺς ἐβλεπον, καὶ πρὸ παντὸς ἔπρεπε νὰ γνοσῶν τὸ καταφύγιόν των. Ὅπισω! Ὅπισω!

Καὶ μὲ τὴν ἐτοιμότητα, τὴν ὁποίαν ἐμπνέει τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρητικῆς, ἐγκατέλειψαν τὴν κλίμακα ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐπεστροφῆσαν καὶ κατήλθον εἰς μικρὰν τινα ὑπόγειον ἀποθήκην, τῆς ὁποίας ἡ εἴσοδος ἦτο ἀπὸ τὴν αὐλήν. Ὅσον ἡμ-

πόρσαν ταχέως και ἀφορηταί. Συνεσπειρώθησαν ὅλοι ἔντρομοι. ἐκπνέοντες ἐντὸς τοῦ στενοῦ ἡμιφωτιστοῦ χώρου και, ἐναγκαλιζόμενοι σφιγκτά, σφιγκτά, παρκαλοῦθον ἐναγωνίως τοῦ ὄχλου ἐπάνω τὴν λεηλασίαν και περιέμενον τὴν τύχην των, τὴν ἄγνωστον τύχην των...

*Α. ναί! δὲν ἦσαν διόλου ἐξησφαλισμένοι ἐκεῖ μέσα!... Ἦρκει μόνον εἰς ἓνα νὰ ἤχογετο ἡ ὄρεξις νὰ καταβῆ και εἰς τὴν αὐλήν, διὰ νὰνακαλυφθῆ ἡ κρύπτη των. Και τότε οἱ μαινόμενοι ἐκεῖνοι θὰ τοὺς ἐθανάτιναν βέβαια! Διὰ τὸ γυθὲν αἶμα ὁ ὄχλος αὐτοὺς ἐθεώρει ὑπευθύνους. και μετὸ αἶμά των θὰ ἐπλήρουν οἱ αἰῶοι των ἄλλων τάνομήματ... Ὁ ταλαίπωρος πατὴρ σνησθάνετο τὴν οἰκτρὴν αὐτὴν θέσιν και ἔφριτσε. Διὰ τὸν ἑαυτὸν του δὲν τον ἔμελε τόσω, οὔτε διὰ τὴν γυναῖκά του.. Τὰ παιδιὰ του μόνον ἐλπιεῖτο και ἐσυλλογιζετο, τὰ κοριττάκια του, ποῦ δὲν ἦσαν ἀκόμη δεκαπέντε χρονῶν, και τὸ ἀγοράκι του, τὸ Μάρκο του, ποῦ δὲν ἦταν ἀκόμη δέκα... Ἄχ, αὐτὰ μόνον ἂν ἠμποροῦσε νὰ σώσῃ. αὐτὰ μόνον νὰ κοίψῃ καλά, καλά, νὰ μὴ τα ἰδοῦν, νὰ μὴ τα εἶρουν... Ἄλλὰ ποῦ;

Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἀνεσθηκώθη και μετὲν περιαλγῆ ὄψιν περιέβλεψε γύρω, ὡσεὶ διὰ νὰνακαλύψῃ κρύπτην ἀσφαλῆ... Τίποτε! ὁ χῶρος στενὸς και γυμνὸς και ἀδιέξοδος... Εἶδε τὰ χλωμά πρόσωπα τῶν προσφιλῶν του, κατακειμένων ἐκεῖ ἐν τῇ ὑψίστῃ ἀγωνίᾳ, ἤκουσεν ἐπάνω ἀπειλοῦντας τοὺς φοβεροὺς κρότους τῶν ἐπιδρομέων, ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους και ἀνυψώσας τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν μαύρην, τὴν ἀπέλπιδα ὄροφὴν, ἐψιθύισε μετὲν ὀφθαλμοῦς δακρυσιμένους:

— Θέ μου... Θέ μου... Θέ μου...

Ὁ μικρὸς Μάρκος τὸν εἶδε και τὸν ἐνόησεν... Ἀφῆκε τὴν χεῖρα τῆς μητρός του ἐξαίφνης, ἠγέρθη και ἦλθεν ἐνώπιόν του. Ἦτο στάσις του ἦτο ἐπιβλητικὴ, τὸ μέτωπον ἀνυψωμένον, οἱ ὀφθαλμοὶ λάμποντες, ἡ φωνὴ του σταθερά:

«Μὴ φοβάσαι, πατέρα μου» εἶπεν. «Ἐγὼ θὰ σας σώσω. Θὰ πάγω νὰ τους παρκαλέσω νὰ σκοτώσουν ἐμένα, μονάχα ἐμένα!»

Τὴν στιγμὴν τοῦ κινδύνου δὲν ἦτο πλέον τὸ δειλὸν παιδίον μετὲν τὴν ἄβρᾶν σάρκα και τὴν ξανθὴν κόμην. Ἦτο πλάσμα πλήρες ψυχῆς και ἀγάπης, ἔχον πεποιθήσιν ἐφ' ἑαυτὸ και ἀποφασισμένον νὰ πράξῃ ὅ,τι εἶπεν ἡ σταθερά του φωνή...

Και ὥρμησε ταυτοχρόνως πρὸς τὴν ἐξοδον. Μόλις ἐπρόφθασεν ὁ πατὴρ νὰ τον ἀρπάσῃ, νὰ τον ἐναγκαλισθῆ, νὰ τον συνθλίψῃ νὰ τον κρατήσῃ. Ὁ μικρὸς ἀνθίστατο πάσῃ δυνάμει.

«Ἄφρησέ με! ἄφρησέ με, σοῦ λέγω... Θὰ φωνάζω...»

— Μάρκο μου... Μάρκο μου... γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ!»

Ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ὑπερτάτης αὐτῆς πάλης, τῆς ἀνίσου, καθ' ἣν μία κορυφὴ τοῦ μικροῦ θὰ ἐξεμηδένιζε τοῦ μεγάλου τὴν δύναμιν, ηκούσθησαν ἄνωθεν ἄνθρωποι εἰσορμῶντες αἰφνιδίως εἰς τὸ μαγειρεῖον και ἐξεροχόμενοι εἰς τὸ δῶμα.

«Νά, νά, κάπου ἐδῶ θενᾶναι!» ἐκραύγασεν ἀσθμαίνουσά τις φωνή.

«Καλὲ δὲ βραδέσαι!» ἀπήντησεν ἄλλη, ἡρεμωτέρα. «Θὰ ἔρῃγαν τώρα ἀπ' αὐτὴ σ' αὐτὴ.

— Ἄ ναί! νὰ και ἡ σκάλα 'στὸν τοίχο, κρῖμας!

— Τρέχ γύρῃσέ τους τώρα.»

Ἐσώθησαν. Μία σύμπτωσις, μία κλίμαξ φορητὴ, ἀφειθέτα ἐν τῇ σποιδῇ ὀρθία ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἀπέτρεψε τὸ στυγερώτερον κακούρηγμα.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς αἰφνιδίας ἐκρήξεως τοῦ ἀντισημιτισμοῦ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς και ἀκατονομάστου δειλίας, ἀνέλαμψάν που και που και θάρρη τινὰ ζηλευτά. Φανατικοὶ ἐξ ἀγνοῦ ζήλου ἀψήφησαν λόγους και ἐβάδισαν πρὸς βέβαιον θάνατον. Στρατιῶται εἰς τὸ καθήκον πιστοὶ ἐθάρρησαν νὰ πυροβολήσωσι κατ' ἀδελφῶν. Χριστιανοὶ ἐκτιθέμενοι εἰς τῶν πολλῶν τὴν πρόληψιν και τὴν μανίαν, ἀπέκρυσαν και περιέθαλψαν τοὺς διωκομένους Ἑβραίους. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἔρημοι και ἀπροστάτευτοι, ἀνέμειναν τὸν θάνατον, ἀπειλοῦντα ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν νὰ εἰσβάλῃ μετὰ τῶν Χριστιανῶν, ἐν γαλήνῃ ψυχῆς και φιλοσοφικῆ ψυχραιμῆ. Ἀδελφοὶ ἠσφάλισαν ἀδελφὰς μετὲ ζωῆς κίνδυνον και μητέρας τέκνα, κρατοῦσαι τὰς ἐπισφαλεστέρους θέσεις δι' ἑαυτὰς.— Ἄλλ' οὐδενὸς ἐκ τούτων ἡ μεγαλοψυχία ἔφθασε τὴν τοῦ δεκαετοῦς παιδίου μετὲν τὴν ἄβρᾶν σάρκα και τὴν ξανθὴν κόμην, τοῦ ἀποφασισμένου νὰ πράξῃ ὅ,τι εἶπεν ἡ σταθερά του φωνή:

«Μὴ φοβάσαι πατέρα μου. Ἐγὼ θὰ σας σώσω. Θὰ πάγω νὰ τους παρκαλέσω νὰ σκοτώσουν ἐμένα, μονάχα ἐμένα!»

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

